СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 30. Джерзи Ситі, Н. Дж., пятниця 6. лютого, 1925. VOL. XXXIII. No. 30. Jersey City, N. J., Friday, February 6, 1925. THREE CENTS

Починається опозиція проти паризької угоди.

ВАШИНГТОН, 4. лютого. — Сенатор Гайрем Джансон уже заповів, що він буде поборювати паризький договір про сплату німецьких довгів після пляну Доса, бо він уважає сю угоду некорисною для Злучених Держав.

На думку сенатора, договір вмішує Америку в європейські справи, бо Злучені Держави малиби стати екзекуційником німецьких довгів на случай, якби Німеччина не захотіла платити.

ДАЛЬШІ ТАЙНИ ДЕБАТИ НАД НОМІНАЦІЄЮ СУДДІ.

ВАШИНГТОН, 4. лютого. — Сенатовий комітет для номінацій по довшій тайній дебаті рішив переслати повній палаті сенаті до потвердження іменованнє дотеперіщного міністра судівництва Стовна на членьство Найвисшого Суду. Сенат має вирішити про сю номінацію на явнім засіданню.

ПРИСУД НА НАЧАЛЬНИКА БЮРА ВЕТЕРАНІВ.

ЩИКАГО, Илинойс, 4. лютого. — Федеральний суд наложив на полковника Чарлза Форбса, бувшого голову федерального бюра ветеранів, засудженого за надужиття в уряді на кару 2 літ вязниці та 10,000 долярів.

УМОВЛЯЮТЬСЯ ЗА СТРІЧУ КУЛИДЖА З КАЄСОМ.

ВАШИНГТОН, 4. лютого. — Президент Кулидж задумує відвідати весною Тексас і стрінутися там з президентом мексиканської републики Каєсом. Стріча має відбутися десь на мексикансько-американській границі.

ДОМАГАЮТЬСЯ СЛІДСТВА НАД ЦІНАМИ ХЛІБА.

ВАШИНГТОН, 4. лютого. — Сенатор Камерон вніс нині резолюцію, щоби припоручити федеральній торговельній комісії розслідити ціни хліба, бо ходять чутки, що пекарі збираються підвисшити ціни вже в найблизчій будуччині.

ОТРУЯ В ЛІКУ.

КОЛАМБАС, Огайо, 4. лютого. — Двох студентів Огайського Університету померло тут нині, заживши ліку на катар.

Покликані урядом хеміки кажуть, що в ліку була домішана страшна отруя стрихніна. Поліція не може розвязати загадки злочину; кажуть, що тут мачав палці якийсь божевільний.

ЖДУТЬ КІНЦЯ СВІТА.

ІСТ ПАЧОҐЕ, Лонґ Айленд, 4. лютого. — В сьому місті зібрало 13 членів секти Адвентистів, які вірують в другий особистий прихід Христа, щоби вижидати кінця світа, який на їх думку має случитися в опівночи в пятницю.

Після їх науки, всі люди в світі як 144,000, переживуть, як Ноя пережив потоп.

ВИСИЛАЮТЬ ДРУГУ ПОСИЛКУ ЛІКІВ ДО СТОЛИЦІ АЛЯСКИ.

СІЕТЕЛ, Вашингтон, 4. лютого. — З огляду на те, що епідемія (пошесть) дифтерії в Новмі, столиці Аляски, не втихає, і нині забрала нових 6 жертв уряд рішив вислати до того міста новий ладунок дифтеричної антитоскини. Щоби охоронити ладунок перед замерзненнем, ліки опакується відповідно та перешлеться почтою та аероплянами.

ВІДГУКИ ПАНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ЗА РОЗВОДИ.

ШИКАҐО, 4. лютого. — Перед стейтовим судом станули нині нюйорський міліонер Стовкс, його адвокат Наґет, два мурини та ще кількох людий, обжалованих за кривоприсягу, який вівся межи Стовксом тай його женою.

ПОЛІЦІЯ ПРОТИ СТУДЕНТСЬКОЇ ДЕМОНСТРАЦІЇ.

НЕШВИЛ, Тенесі, 4. лютого. — Коло сотки Муринів-студентів університету Фиска урядило демонстрацію проти президента сього університету Мекензі, який висловлювався згірдно про Муринів. Заряд університету покликав проти студентів поліцію, і яких 30 полісменам удалося успокоїти демонстрантів.

ГРОЗИТЬ СМЕРТЮ БУТЛЕҐЕРАМ.

ОВОСО, Мишиґен, 4. лютого. — Джеймс Оливер Кервуд, відомий американський письменник, оголосив публичну погрозу проти бутлеґерів, у якій каже, що він убе кождого бутлеґера, котрий привезе горівку його 12-літному синови.

Кервуд каже, що він має докази, що богато дітий дістає горівку від бутлеґерів, та що неодно з них пропало через муншайн.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

ФЛОРЕНС, Савт Каролайна, 4. лютого. — Поспішний поїзд з Флориди до Ню Йорку вискочив тут зі шин. Машиніст погиб на місци, а пікур відніс тяжкі попарення окропом, що виходив з машини.

Причиною катастрофи була зле наставлена зворотниця.

Д. Андрейко помер.

Дня 4-го лютого с. р. рано помер нагло на удар серця в Ню Йорку головний урядник Українського Народного Союза, член Редакційної Комісії, ДМИТРО АНДРЕЙКО в 56-ому році життя.

Покійний був загально відомий серед Українців в Америці і положив богато заслуг в українській громадянській роботі на землі Вашингтона.

Д. Андрейко родився в селі Романівці, теребовельського повіта, в Галичині, а покінчивши учительську семинарію, був учителем в Теребовлі. Однакє, коли польська шкільна влада перенесла його в далекі сторони, він покинув рідний край і виїхав з родиною до свобідної Америки.

Дмитро Андрейко

Тут був дяко-учителем в кількох українських парохіях, де яко фаховий вчитель вів взірцево школи.

В 1912 році конвенція У. Н. Союза у Вилкс Беррі, вибрала покійного членом Просвітної Комісії. Відтак вдруге і конвенція в Боффало, Н. И., в 1914 році вибрала його теж членом Просвітної Комісії.

На сьому становищі він працював спершу яко референт, їздячи з відчитами по многих містах Америки, а відтак редагував книжочки Просвітної Комісії і ґазетку для дітий „Цвітка".

Зредаґував також буквар, якого і досі вживають українські школи в Америці.

Опісля, коли скасовано Просвітну Комісію, конвенція У.Н.С. в Гарисбурґу вибрала його опікуном дітий і сі обовязки виконував покійний аж до конвенції в Филаделфії, Па., в 1920 р., де його вибрано членом Редакційної Комісії.

Кромі того покійний учив в українських парохіяльних школах. В останіх роках учив в Елизабет, Н. Дж., і в Ню Йорку. В Ню Йорку був до останьої хвилі вчителем і директором тамошніх українських народніх шкіл.

Покійний визначався великою роботящостю і пильностю. Вечерами і ночами переписував ноти для українських хорів в Америці, щоб заробити на хліб.

Торік він видав в Европі найбільшу збірку пісень, яку колинебудь видано, п. з. „Звуки України" (600 українських народніх пісень з нотами в одній книзі). Також видавав ноти для фортепяну і ще в останьому часі приготовляв нові музичні видання і шкільні підручники.

До останьої хвилі працював у школі і дома, пишучи ноти, та приготовляючи нові видання.

В середу рано ще поснідав і помер нагло о год 8.40, щойно відправивши діти до школи.

Покійний віддавав усі свої гроші і труд на вихованнє дітий.

Дві дочки і син покінчили каледж із знаменитими успіхами. Дочки тепер учительками в Гай. Скул, а син Юрій, по першому році медичних студій в Коломбійському університеті, виїхав на дальші студії медицини в університеті в Берліні, де вже студіює другий рік. Молодий Юрій Андрейко, відомий серед нас своїми писаннями в анґлійській пресі про українську справу, має ще 2 і пів року до покінчення студій.

Кромі трох старших дітий остався з вдовою Ольгою, ще один 12-літний хлопець Роман.

Пером земля заслуженому Покійному Громадянинови і Вічная Память!

Похорон відбудеться в суботу о 10. год. рано в церкві св. Юра в Ню Йорку.

Пашічеви забагається на старі літа диктатури.

ВІДЕНЬ, 4. лютого. — Старий 86-літній сербський премієр Микола Пашіч виголосив учера в Білгороді передвиборчу промову.

Він сказав, що коли вибори, які будуть в сю неділю, 8-ого с. м., в цілій Юґославії, не дадуть йому певної більшости, то прийде до кровавої розправи з опозицією, бо він вжиє оружної сили, щоб удержати власть сербських націоналістів. Він зазначив з притиском, що ніколи (сподівається ще довго пожити) не згодиться на самоуправу для Хорватів, Словінців і других, а буде боротись і крайніми засобами, щоб удержати одностайну сцентралізовану Юґославію під владою Сербів.

Сим він хотів сказати на адресу Хорватів, Словінців, Чорногорців, Македонців, Альбанців, Німців і інших, що їх заходи для зорганізовання своїх самоправних країв розібються, бо старий Пашіч при помочі своїх сербських фашистів з організації „Орюна" і при помочі війска, поліції й жандармерії знищить їх пляни.

З уваги на розбишацтво Сербів всі хорватські партії без виімки обєднались і будуть разом голосувати на одну лісту кандидатів, які заявили, що не відступлять від змагань хорватського народу до самоуправи.

ОБЄДНАННЄ БАНКІВ АМЕРИКИ, АНҐЛІЇ І ДРУГИХ ДЕРЖАВ

ЛОНДОН, 4. лютого. — В тутешніх фінансових кругах запевняють, що анґлійські й американські фінансісти заключили умову про взаїмне співділаннє у справі міжнародніх позичок і кредитів.

Ся умова, кажуть, увійде в життє як лише привернеться правильна вартість анґлійських банкнотів.

Сю умову заключено задля спільної фінансової політики Банку Анґлії і американського Федерального Резервового Банку, які втягнуть до своєї акції також другі анґлійські й американські банки, а також банки Голяндії, Швайцарії, скандинавських держав і інших.

Кермувати має фінансовою політикою світа Ню Йорк і Лондон, а другі фінансові центри, що обєднаються з Ню Йорком і Лондоном, будуть від сих двох осередків зависили і мають приєднатись до їх пляну та підчинятись їх політиці у справі міжнародного кредиту і позичок.

Ся диктатура Ню Йорку і Лондону має увійти в життє вже в недалекому часі.

МОВЧИТЬ ПРО $2,765,000,000.

ЛОНДОН, 4. лютого. — В анґлійських дипльоматичних і фінансових кругах принято із здивованнєм вістку з Риму, що італійське правительство говорить про сплату военного довгу Америці, а про сплату довгу Анґлії мовчить.

Італія позичила в Анґлії вчасі світової війни $2,765,000,000, але досі про сплату сього довгу навіть не ґоворила.

Анґлійці невдоволені з того, що вони платять податки на проценти і сплату довжних бондів военних позичок, а дійсні довжники як Франція, Італія і другі навіть не хотять умовитись щодо сплати сих довгів.

Сама Франція й Італія винні Анґлії майже 7 міліярдів долярів, отже самих процентів анґлійські податки платять річно від сих довгів біля 300 міліонів долярів, а довжники не хотять навіть говорити про евентуальне виручення їх в сих тягарах.

ОХОРОНА ПРОМИСЛУ.

ЛОНДОН, 4. лютого. — Анґлійське правительство заповідає, що дасть набудуче подиноким галузям промислу в Анґлії охорону перед нечесною і ненормальною конкуренцією, якщо вони позатим викажуть, що ведуть бизнес видатно й ощадно.

Тутешня консервативна преса приняла сю вістку радісно, але ліберальна зустріла її з протестом, кажучи, що се вводженнє митової (цлової) тарифи задними дверми.

„ФРАНЦУСЬКА ЦИВІЛІЗАЦІЯ".

ПАРИЖ, 4. лютого. — Сьогодня виступив у французькому парляменті комуністичний посол Жак Доріо з різкою критикою французької військової влади в Мароку, в Африці.

Він показав фотоґрафію французького майора з двома відтятими головами Мароканців по боках і кликнув:

— Се французька цивілізація!

Тоді до нього проскочили інші посли і закричали його та не дали йому більше говорити. Вони кричали, що се „відірваний факт".

До крикунів прилучився і міністер війни ґенерал Нолле.

МЕТРИЧНА СИСТЕМА ДЛЯ РОСІЇ.

МОСКВА, 3. лютого. — Сюди приїхала французька наукова місія студіювати, чи не можнаб у Росії ввести метричної системи на місце старих мір і ваг.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Закордонне золото Зіновєва.

Відомий Крісто Раковський говорив недавно в Москві на зїзді сільських учителів.

Він казав, що большевицький уряд позичить заграницею грошей на 7%, а відтак їх випозичить для промислу в Росії за 12% відсотком. Зиск з перепозичення у висоті 5% ужие його уряд, казав Раковський, на сплату заграничних довгів.

* * *

Почули се вчителі і певно розповіли по селах так: Будуть гроші в банках; будуть гроші для промислу; буде платня для робітників; буде крам (промислові вироби); буде що купувати... І далі... стап..., бо не буде за що купувати...

А як нема за що купувати, то не буде пощо виробляти краму; ані платити робітникам; ані позичати промислови; ані позичати заграницею для промислу.

Значить, ні сюди ні туди.

* * *

Селяни потребують краму, але вони не мають на се грошей.

Зрештою, що їм думати про крам, коли вони не тільки що не можуть продати хліба ні паші на крам, але раді-б ще й собі купити хліба, щоб не померти з голоду, та на се не мають грошей.

Отже очевидна річ, з грішми і промислом в Росії не така легка справа, як се виглядає в аґітаційній промові.

* * *

Та ще важнійше питанне, чи загалом заграницею так спішаться на ґвалт позичати гроші Раковському і Зіновеву, чи се тільки дуренне себе і других?

Ми вже нераз писали, що анґлійські й американські капіталисти готові большевикам позичити $50,000,000, аби помогти їм ще тягнути якийсь час і довести діло руїни до успішного кінця.

Одначе і вони не летять стрімголов у большевицьку безодню зі своїм золотом. Вони радше дадуть кредит большевикам ніж позичку, значить вони гроші лишать наприклад в Америці, а відсі дадуть большевикам приміром бавовни для ткацьких фабрик (як ще такі є, в Росії) або пшениці чи кукурудзи для голодних. От і все.

Але допустім, що найдуться і такі доброго серця, капіталисти, котрі повезуть до Москви золото (се вартоб записати золотими буквами на червоній площі в білокаменній Москві). Скажім, повезуть для Зіновева $10,000,000 у дзвінкому золоті. І далі скажім, що Зіновев згодиться платити відсотку 7%. То чи гадаєте, що Раковський зможе ті гроші розпозичати по 12%? Ні, бо навіть Франція, позичаючи тут, платить банкам і купуючим бонди яких 15% кромі 7% нормального відсотку. Значить у першому році позички, вона її обтяжує на 22%. А що-ж доперва Зіновев?

Йому може прийшлось би платити і 32%! Виходить, що коли Раковський розпозичав би позичку Зіновева по 12%, то Зіновев стратив би першого року 20%, а вже в найліпшому разі 10%.

Тому ще велике питанне, чи Зіновев дозволить Раковському так тано розпозичати його заграничну позичку. Хиба, Зіновев зробить не по буржуйськи, а по большевицьки. Значить, що позичати позичає, але позичок не признає. Тоді він першого року може заплатити заграничним капіталістам і 32%, але другого і далі вже нічого. І тоді він все таки дістане даром 68% позички і легко може се розпозичати на 12%.

* * *

Але тоді повториться з Раковським і Зіновевом стара казка про пастуха, котрому раз вдалося здурити, що вовк краде вівці, а пізнійше, як вовк дійсно крав, ніхто йому вже не вірив.

*

Одначе обчислення рахунками, відсотки процентами, казка байкою, а Раковський і Зіновев кромі того, що говорять, ще мають свою думку, з якою мовчать.

Вони ґадають собі:

Можна першого року заплатити і 22% і 32%, а позичати на 12% і обіцяти точну і солідну сплату заграничним вірителям, бо хто знає, що за рік з того всього буде...

Учительство на Україні.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи" з Европи).

Подаємо з листа сільської учительки на радянській Україні деякі цікаві подробиці про теперішнє життя українського учительства під большевицьким режімом:

„Коли ви читали матеріяли 13. з'їзду російської комуністичної партії, то знаєте, що істнує „третій фронт"— освіта. Лозунґи, заклики, постанови чудесні. Зазначено, що серед учительства почався „звиг", що вчительство „зрозуміло", що без компартії воно не може існувати, а компартія з свого боку бачить, що тільки при допомозі учительства можуть бути переведені в життя її завдання і т. д. Багато гарних слів. Але це в центрі. „На місцях", себто на селі, розуміють так: учитель це віл, на якого можна класти все, а коли він буде пручатися й опиратися, то бери в руку батіг і поганяй подужче. Учитель вчить у школі, але мусить вчити і поза школою. Доказ дуже простий: Ти „культурник" на селі, тобі платять гроші (між 21 карб. до 30 карб. на місяць), то не дурно ж тобі держава буде виплачувати ці гроші.

Тепер уже минула манія „шефства", але 1923 і початок 1925 року проходили під кличем „шевства" ріжного роду. „Шевство" по своїй ідеї мало бути матеріяльною і культурною допомогою сильнійшого слабшому. Культурне шевство набірає иноді дуже кумедних форм. Наприклад повітові спілки робітників освіти („робітос") беруть культурне шевство над повітовими відділами Г. П. У. (Ґосударственно-політіческоє Управленіє), значить над повітовими „Чека". Члени спілки робітосу мусять читати чекістам лекції, реферати і таке инше.

Тепер учитель на селі мусить бути всім, аґрономом, лікарем, ветеринарем, редактором, кореспондентом, актором, співаком і всім, чим хочете. Крім того з усіх наук мусить мати силу знань. Це ходяча енциклопедія, на всі руки майстер. Не знаю, може ми в такий вік учились, може самі не дбаємо про збільшення своїх знань, не цікавимося всім, але задовольнити всіх і вся важко.

Ви запитаєте: Де зосереджується культурне життя на селі? В сель будинку. Це бувші „Просвіти", але, борони, Боже, сказати „Просвіта", зараз скажуть, що ти „петлюрівець". По селах є „сельбуди", а в малих селах хати-читальні (дуже часто без одніської ґазети і книжки, але повно накурено махоркою, налускано насіння, в повному розумінні слова „досвідки"). Відвідує їх звичайно більше молодь, а як у нас, то ходять туди в більшости ученики нашої школи. Там пересиджують вони до 11—12 години в ночі, а на другий день в школі нічого не знають. Протести проти цього з боку учительства нічого не помагають бо за учениками стоїть звичайно завідуючий сельбудом-комуніст. Ніякі толковання про школи з санітарно-гіґієнічного боку, про убивчий вплив такого нічного сидження на фізичний розвиток молодих орґанізмів тут не помагають.

Учителів до керування сельбудами не дуже то й пускають. Їм дають звичайно провадити курси української мови для „партійців", комсомолців, урядовців, які не володіють українською мовою. Хоч учителів не пускають керувати сельбудами, але вони повинні там бувати що-дня. Крім того на учителів спадає обовязок брати участь в найріжніших большевицьких орґанізаціях, як товариствах „Повітряної флоти", в „Мопрі" („Международноє общество помощі революціонерам") та бути всюди на послуги большевицькій владі.

Всі ми, учителі й учительки, крутимось як мухи в окропі, витрачаємо енерґію, недосипляємо. Але всі ми незадоволені не тим, що доводиться багато працювати, а тим що не маємо „волі вільної", що на нас комуністична каста дивиться як на рабів, котрі повинні вдовбувати в селянські голови большевицькі ідеї. Оце нестерпимо!

Останніми часами почалась у нас нагінка на „укапістів", членів української комуністичної партії. Декого заарештували, а дехто мусів подалі заховатись. Прийшли мабудь послідні дні для цієї „опозиції її величества офіціяльної партії КП (б) У." Та й дивно було би, як би компартія терпіла поруч з собою „жовтоблакитних комуністів", коли навіть такого як Троцький заслали за „критику".

Відсіля мораль: держи язика за зубами. І держимо..."

СВЯТО ЗЄДИНЕННЯ В СТАНИСЛАВОВІ ДНЯ 3-ГО СІЧНЯ 1919 РОКУ.

(Уривок з повісти: У хуртовині).

У вечері військова парада. Посли Національної Ради виходили у піднесеному святковому настрої. Зараз таки коло дверей кінової галі спинялися, бо загачувала їм дорогу непроглядна юрба народу. Тут і там чути було окмики. На вулицях військовий відділ навродив лад. Опорожнював вулицю зганяючи юрбу на обидва хідники.

Серед юрби —люди ріжного полу віку, рівнож кляс. Українці й Жиди, старі й молоді. Купці робітники і урядовці, військові, студенти і гімназисти.

Сьогодняшне засіданне й ще більш усякі чутки привели юрбу цікавих лід будинок, у якому радила Національна Рада. Ті що були на ґалеріях, оставили ще далі в піднесеному, бадьорому, святковому настрої Ті, що не могли туди дістатися, або не мали часу прийти скорше, розпитують, дізнають про все в найменших подробицях, розяснюють собі й инший свій погляд.

А військові вартові ходять в одно сюди туди, а з їх уст вилітають спокійні оклики:

— Дорогу! Прошу! Дорогу... Прошу на хідники!... Прошу зійти з дороги!...

Ці оклики поважно спокійно проголошувані в українській мові — вперше відколи Станиславів Станиславовом, відбуваються приємно в серцях Українців, викликують призадуму в головах членів инших націй...

...(Так) приготовляється відсвяткування акту злуки військовою парадою. Погляд ока на балькон каварні здовж першого поверха в камяниці, де було засідане Національної Ради, показує, що там збіраються посли. Йдуть і вони туди.

Спершу тиша нервове дожидання.

Потім порушується юрба на вулиці.

У віддалі чути звуки військового орхестра. По якомусь часі надходить Липовою улицею відділ війська з лямпіонами й розсвітлює темряву ночі. За ним орхестр. Обидва відділи проходять поважно — орхестр серед згуків національних пісень. Підносять настрій серед юрби. Приготовляють її на свято.

Дійшовши до будинку Національної Ради уставляються здовж улиці напроти балькона каварні.

І починають за ними йти один за одним військові відділи. Ідуть... ідуть... Кожний зуетрічається з привітанням юрби, з ентузіястичними окликами, оплесками, криками захоплених грудей: „Слава, слава"...

Відділ за відділом уставляється коло будинку Національної Ради, на перехресті, де спливаються чотири улиці.

Оклики: „Слава Слава! Слава"... доходять до найвищого здавалобся захоплення, коли здовж Липової улиці лунає гомін кінських копит. Підбадьорена юрба вітає гомонами, оплесками, цапками відділ кавалерії. Шапки спершу мають у руках, потім злітають у гору! Хустинки пливають у повітрі...

...Слава! Слава! козакам!... Слава!...

А вже до шалу доходить пал юрби, як заїздять одна за одною гарматами. Блискучі, нові! Коні — як змії. Вся упряж на них новіська. Гарматчики молоді, бадьорі, посміхнені. Настрій — лицарський...

Торохтять армати по камяній улиці, аж віддих у юрбі завмирає від гомону коліс, від тупоту кінських копит, від брязґоту міди. І над усім містом літає погроза: „Ану ворохніться — відразу сліду з вас не остане". страшна погроза для цього польського, колись здавалося міста, що в одну мить від одного подуху перетворилося в український столичний город. Що чане зачароване лягло під вагою нової сили, тут бондючну колись польськість загнала у підземля — на сторожі всього життя поклала — нового, українського духа. На вулицях в урядах в школах, у казармах, у каварнях, крамницях — усюди де проявляється живчик міського життя...

Один погляд на військо, на гармати на кров у жилах заморожує, тут духа бадьорить... ..Уже й гармати заїхали на визначене своє місце... І німа тиша залягля серед тієї тисячної юрби... Її очі звертаються на вузкий балькон здовж усього поверху камяниці...

Там малий рух починає промовляти президент Української Національної Ради.

Спокійно поважно гідно його становища, пливе промова президента. Гідно голови українського парляменту. Він говорить тверезо... Вітає військо, нарід підносить вагу і значіння великого акту злуки всіх українських земель.

...„Слава"... Народній гимн — початок першої строфи... Ще грімкіще: „Слава"...

Промовляє військовий міністер Вітовський.

Коротко. Ядерно. Рубає словами. Говорить до війська в стилі військового наказу. Тверда військова промова — могутня враждінням! Душа промовця обєднується з військом. Військовий міністер висилає стрільців на фронт, у бій, туди де сам недавно стояв. Шле військо на захист української землі — її військовий міністер.

Могутнє: „Слава"! — вкриває кінець короткої його промови. Військовий орхерстр вплітає в неї національний гимн.

Промовляє робітничий посол. Його дзвінкого, сталевого голосу моглиб йому позавидувати промовці всього світу. А в доборі слів у ядерности й зручности киданя фраз про силу й значіння робітничих рук у будуванні української держави, мало хто міг би з ним супернечити. Підбадьорений ухвалою акту про злуку українських земель він ставить його угольним каменем всього українського життя — себеж і робітничу клясу кладе в основи ухвали цього акту про злуку ставить, на сторожі виконання й переведення обєднання! Як усі промовці, так і він кінчить свою промову окликом: „Нехай живе зєдинена суверенна Українська Народна Република!" І додає „Република трудових, робітничих мас!"...

Цей оклик за кождою промовою підхоплюють посли, підхоплює військо, юрба народу. Він котиться могутньою хвилею по вулицях, по місті, відбивається від мурів камяниць, перекидається луною до найдальших закутин.

А військовий орхестр закінчує, як кожню останню промову першою фразою національного гомну.: „Ще не вмерла Україна"...

Спокійна спершу юрба чим далі починає захоплюватися й співає національний гимн враз із орхестром...

Усім містом потрясає пал українських державних мужів, українського війська, українського народу...

А. Крушельницький

УКРАЇНСЬКА КОБЗАРСЬКА КАПЕЛЯ.

Енерґійними заходами відомого нашого кобзаря п. Василя Ємця орґаніувалась у Празі в жовтні, 1924, кобзарська капеля. Складається вона покищо з 15 членів — самих студентів-Українців із ріжних українських земель (Наддніпрянщини Галичини й Кубані) та одної Чешки. Всі члени капелі скінчили ранійш кобзарський курс. За короткий час свого істнування капеля встигла дати вже два публичні концерти у Празі, які увінчались великим успіхом;. Особливо захопленою була чеська публика. Представник чехо-слов. уряду, присутний на 1-ому концерті, висловив дірігентови капелі п. В. Ємцеві і за його заходами Міністерство Освіти звільнило капелю від податку з 2-го концерту. Капеля готується до дальших концертів.

ЖАРТИ

Неделікатно.

Лікар (до хорого): Не можу скривати перед вами, що стан вашого здоровля більше, як ґрізний. Чи маєте когось, когоб ви хотіли ще дуже бачити?

Хорий: Так.

— Кого ж?

— Другого лікаря!

В тюрмі.

Арештант: Я сиджу за те, що оженився з пять жінками.

Дозорець: Якже жведеться вам тепер на волі.

ОСТОРОГА ДЛЯ ТИХ, КОТРІ НЕ НАНЕЛЕЖАТЬ ДО ЖАДНОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ

(Допись із Ст. Луис, Мизури).

Дня 27-ого січня, 1925, працював у шапі Петро Чопик, родом з Козови, повіт Бережани, і тогосамого дня зістав забитий при роботі, де великий тягар упав на його голову і забив на місці... Правда, що покійний не оставив жадної родини кромі двох сестер Марині і Варвари та брата Ілька, котрі перебувають в Бостоні, Месс. І кілько разів я намовляв його, щоби вступив у ряди Союзовців, до бр. св. Володимира, від. 179 У. Н. Союза, а покійний все мав вимівку, що йому гроший, мовляв, по смерти не треба, та що його місто поховає...

Однак так не сталось, як він собі придумав, бо таки нема кому занятись похороном і віднести його тлінні останки на вічний спочинок.

Нема кому послужити його останкам, хотяй він з українського роду, тим більше, що він не належав до жадної орґанізації, хотяй перебував уже 18 літ в Америці.

Тепер відзиваюсь до тих, котрі ходять самопасно і не належать до жадного українського товариства:

Вступайте в ряди У. Н. Союза, коли ще час, бо щоб не було запізно, так як із тим покійним П. Чопиком, котрий відкладав з дня на день, аж запізнився.

Хто з його родини хоче довідатись про нього ліпше (а тим більше, що компанія дасть якесь відшкодованне) нехай зголоситься до мене:

ЙОСИФ ЗЕЛІНСЬКИЙ,
2429 So. 2nd Street, St. Louis, Mo.
Член У. Н. Союза і братства св. Володимира, від. 179.

Матвій Костишин.

ПИРУЙТЕ!..

Пируйте!... гуляйте!... кровцю розливайте!...
Док воля закута, утомлена спить.
Довершуйте часу смутку сліз, терпіння
А месть в людських серцях ще більше горить...
Пируйте!... торгуйте, невольничу шкіру!...
Док гнів не розбудить останною месть.
Док болюча струна терпінь не вірветься
За правду, за волю, за славу, і честь.
Затріщать кайдани, суд страшний настане
Застогнуть ревучі, яріс загуркотить.
І кровава воля, мечами прошита,
З віковічних ранів знов ся ізцілить.
Пригорне в обійми розкуті народи.
І сонічком правди освітить наш край
Від Сяну, Карпатів аж по Дон й Кубань
Усьміхнеться доля, завитає рай.

Джемейка, 1 — 1925.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

Шикаґо, Илинойс, О. І. Хведорович, епископ української православної церкви Злучених Держав і Канади, вже переїхав на постійне до сього міста та замешкав при 2027 Вест Гюрон стріт.

Канзас Сити, Мо. Дня 26 січня с. р. п. Климович вертаючи з роботи о год. 8 рано, двох рабівників стримали її при ул. 6-ій і Централ, сказали її, аби вона була тихо, бо в противнім случаю буде змушена бути тихо. Зняли капелюх з голови і помежи волоссем шукали за грішми, пізнійше піднесли суконку, знайшли 4 доляри в „First National Bank...", подякували її за гроші і за се, що загрілися в руки, як рівнож сказали її, що на другий тиждень будуть в тім самім місци, аби вона мала більше гроший. **П.**

Филаделфія, Па. Директори і урядники тов. Укр. Амер. Горожан, подали до відома своїм шеровцям і членам, що майно висше згаданого тов. виносить $75.000, з чого половина єсть власностю членів, а на половину є морґеґі і бонди, після обчислень в короткім часі може тов. сплатити довг. Се велитенський подвиг тутейших Українців. При розумній господарці і при згоді дійшли до першого степени в Злучених Державах, гарний примір до наслідуваня по других містах.

Згода будує, а незгода руйнує. **М.**

Хоч раз були одної думки.

Перший: За час мойого подружжя, один-однісінький раз ми з жінкою були одної думки.

Другий: Коли ж то?

— Як вибухла пожежа. Ми обоє рівночасно стали втікати.

ДОПИСІ.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Коляда на Рідну Школу $180.85.

Як попередного року, так і сего співацьке товариство Боян під проводом свого діріґента д. Степана Грабара не забуло про Рідну Школу. Треба було бачити завзяттє співаків, які, не авжаючи на холод і слигавицю під ногами, спішили від хати до хати, спинаючись і на третий поверх з колядою. Наші люде замешкують дві дільниці міста Елизабет: на гору міста і порт; тому й збірку треба було так розділити.

На неї зложились: (Гора міста):

о. А. Павляк, Никола Матлаґа, Василь Левчик, о. Н. Підгорецький і Алесі Бросс по $5.00; о. М. Лисяк $3.00; Кость Качуряк, Роман Слободян, Михаїл Голубець, Василь Ґреґа, Олекса Світлик і Мих. Процак по $2.00; Теодор Федаш, Мих. Сухорський, А. Поливчак, Анна Єличко, Ст. Каша, Мих. Заканич, Антін Світлик, Іван Світич, Марія Лисачок, Іван Сенько, Мих. Гарасимчук, Мих. Либа, Василь Ґловацький, Яцко Шубяк, Василь Мазурек, Ст. Грабар, Іван Сокира, Катерина Лисачок, Мих. Напованець, Мих. Ґелей, Теодор Федош, Мих. Світич, Семен Ванца, Григорій Пайкош, Госпрі Перслілі, Петро Хобурскі, Тома Матвіюк, Онуфрій Зизяк, Іван Павлик, Іван Фучила, Йосиф Ткач, Мих. Мигоровський, Дмитро Тхір, Катерина Бабич, Мих. Сокира, Теодор Ванца, Юрій Атаманчук, Андрій Бусса, Іван Пелещак, Григорій Налепа і Андрій Савка по $1.00; Дмитро Гавриняк 75 ц.; Анна Милянич, Марія Соломака, Василь Мушинський, Іван Першак, Іван Барна, Никола Ваню, Антоній Зизяк і Дмитро Доньчак по 50 ц.; Анна Мазій і Василь Світич по 25 ц. — Разом $86.25.

(Порт). А. Лютвин $10.00; Еміль Мамчак, Мартин Ях, Параня Нагребецька по $5.00; Юрій Поливчак $3.00; Теодор Луняк, Юрій Шевчук, Ст. Фуртас, Матвій Могила, Івась Кіценюк, Тома Чечель, Павло Сташко, Кось Пілай, Мих. Огар і Ігнатій Кінашук по $2.00; Красновський Яків, Юрій Пятковський, Ст. Лещук, Теодор Кишміда, Никола Богдан, Семен Марете, Яцко Лещук, Мих. Гринишак, Ст. Задорецький, Мих. Романович, Никола Ковальчик, Йосиф Барбуляк, Андро Рудніцький, Йосиф Зигмунт, Матвій Мандзяк, Кирило Возняк, Ст. Ґенеґа, Григорій Ґерета, Мих. Костишин, Теодор Кобрин, Матвій Попо, Павло Любас, Григорій Моголян, Ілько Пілат, Гриць Рудницький, Никола Ільків, Стефан Мич, Никола Шавяк, Іван Мельничук, Йосиф Грабар, Никола Бабич, Ст. Федірко, Теодор Матвієць, Михаїл Федірко, Василь Кордаш, Н. Єдлосвкий, Андро Фуртас, Стах Одух, А. Патриляк, Мих. Ґенеґа, Іван Пошивак, Антони Форґуна і Олександер Нагірний по $1.00; Томко Горін 60 ц.; Йосиф Богданич, Іван Васидик, Михаїл Рапхіль, Юрій Петришин, Атанасій Кемпа і Ст. Пограничний по 50 ц. — Разом $94.60.

Коли взяти під увагу всі обставини, повисша сума є вповні вдоволяюча. Всюди принимали колядників з повною пошаною. На повне признанне заслугують наші „бізнесмени" з гори міста: В. Левчик, Н. Матлаґа, як рівнож і Італієць Алесі Брос, котрий довідавшись на яку ціль колядуєсь, не віджалував і своєї жертви. В Елізабетпорті знова і сим разом д. Авґуст Лутвин, Литовець жертвував десять долярів та щирими словами витав колядників і дякував, що не забули на його хату. Дальше Е. Мамчак, Мартин Ях, Юрій Поливчак, Юрій Шевчук і другі. Не можна проминути вдовиці Парані Нагребецької, яка тяжко працює на удержанне себе і своїх четверо діточок, а жертвувала пять долярів. Се дійсно княжий дар і тому я пригадав її, що се пять долярів, і спитав, чи не буде се за богато. Та на се одержав я відповідь, що вона свідома сего, і як що наша ласка заколядувати її маленькому Дмитрусеви, який так і ждав колядників, то за се вона буде дуже вдячна. Співаки, зворушені до сліз, заколядували ще й Дмитрусеви тай закінчили многолітствіем для неї і діточок. Много можна би писати на сю тему. Можна би спитати тих пару, що не впустили колядників до хати. Як бідненькими і нужденними вони повинні чутись супроти цеї вдови! Можна би спитати і наших славних патріотичних громад, чи зложили вони бодай тільки, що отся вдова?

Підпомогли нас матеріяльно і милі гості оо. М. Підгорецький і М. Лисяк. Приемно є піднести заслугу і працю д. С. Грабара, котрий мимо утяжливої праці підчас свят не пожалів труду. Таксамо і д. Яків Красновський, бачучи, що ще много полишилось родин на щедрий вечір, дібрав собі охочих співаків і на Йордан докінчив коляду. На повне признанне заслугують і родичі, які післали своїх дітий, а ті самі собі оплатили кошта дороги, щоби лише коляда на рідний край була більша. Честь кому честь! Участь в коляді взяли: Анна Ванца, Марія Дончак, Анна Гоч, Анна Левчик, Параня Левчик, Анна Качуряк, Анастазія Заканич, Анна Пайкош, Марія Ковальчик, Марія Радинська, Анна Шубяк, Марія Ванца, Іван Левчик, Андрій Заканич, Іван Качуряк, Андрій Світич, Теодор Федош, Юрій Корнас, Михайло Гарваняк, Гриць Кардащ, Семен Драбик, Теодор Луняк, Йосиф Бурбеляк, Матвій Могила, Ст. Задорецький, Іван Сокира, Іван Пошивак, Іван Кіценюк, Михайло Огар, Юр. Пятковський. Гроші збирали: Яків Красновський і Р. Слободян.

Збірку вислано на Рідну Школу через Обєднаннє.

Колядник.

ПРОРОКОВЕ ОКО

— або —

ІВАСЬ БИСТРИЙ І ЙОГО ПРИГОДИ

за В. Лозинським переповів М. Ценівський.

(Продовжене)

(39)

— Третього дня своєї недуги — оповідав дальше павпер — висповідався Вороба, прийняв Найсвятіщі Тайни, розпращався з паном Ярославом, з паном Іллею і Доманським, тай я був при цьому. Бо Вороба посилав за мною. Всі ми плакали, а пан Ілля найбільше. Коли ми вже мали відходити, він дав мені знак, щоби я остався. Витягнув із під подушки малу дощинку, дав мені її й каже:

— То моє завіщання, Вороби Дмитра. Вороба свідомий! Прошу тебе віддай це Ивасеві, як вернеться. Вороба свідомий! Але тут мені зараз присягни на Святу Трійцю, що віддаш йому до власних рук! То тестамент Вороби. Моє завіщання для Івася. Чуєш? Вороба свідомий!

— Мусів я йому присягнути, як жадав — говорив дальше павпер, а я слухав вельми цікаво й уважно — мусів присягнути, хоч видно було, що Вороба не був уже тоді притомний, та що в гарячці маячив так. Узяв я від нього цю дощку. Позначені на ній якісь знаки чорною фарбою.

А деж вона? — викликнув я так неспокійно, що павпер счудовано видивився на мене.

— Є у мене. Там тобі її коли хочеш, та що тобі з цього куcника дерева?

Ледви я у Львові висів із воза, а станули ми перед Клопотівською каменицею, бо нам добрий пан Григір дав у себе мешкання, — зараз хопився я рамени Кирницького, щоби не пустити його скорше поки не видасть мені цієї дошки, Воробиного завіщання. Я знав, що то мусить бути щось таке, що мене на слід напровадить, де шукати цього мішочка з залізною пушкою. Щастя, що то не було зимою, инакше певно би Воробине завіщання пішло до печі, як инші дрова, бо павпер кинув був його за печ. Схопив я цю дощинку, начеб то скарб був який. І дійсно мала вона для мене значіння скарбу. І побіг я до нашого мешкання, щоби приглянутися цьому добре.

Була то доволі товста дощина, не доброї пів стопи широка, яких на складі в індермасі все досить лежало по кутах з ріжних скриньок із заморським корінням. На дошці чорною краскою, — якої пан Доманський уживав до значення скринь і товарових бель, коли ми їх зі Львова дальше висилали — помалював Вороба незручно ріжні знаки. Знаки ці йому — як непиcьменному — мали вистарчати замісць букв або й за цілі слова.

Приглядався я довго цим знакам, голову ломив собі, що могли би значити. Та дарма! То була справжня загадка, якої я ніяк не міг розвязати, хоч то було для мене певне, що ці недоладні знаки відносяться до цього, що я Воробі поручив під присягою.

Всі ті знаки були писані в одному рівному ряді. Отже насамперед були два товсті дрючки, один недалеко одного, а оба получені третім дрючком, а на цьому третьому посередині було щось подібне до гака, опісля йшло щось таке якби серп, потім була вже зовсім виразна сокира, за нею йшов такий самий знак, як перед сокирою, подібний до серпа, за тим ніби-серпом був хрест, за хрестом ніби девятка, бо Вороба числа знав, а за цим числом стояло щось ніби лопата або рискаль.

Ось так виглядало завіщання Вороби. Думав я доволі довго а надармо над цією дошкою, а потім узявся думати, що мені дальше робити? Не було иншої ради, як лише пійти до козаків, бо я так обіцяв, що як лише стану у Львові, перед усім відберу від Вороби цей мішочок із пушкою й віддам його старому Бедришкові.

І я був би зараз пійшов, але вже ніч зачиналася і небаром мали зачиняти міські брами, отже я вже був би не видістався з міста, а як би і видістався, то не міг би вернути до дому, щойно рано хіба як їх відчинили би, бо козаки станули у якогось Волинця, за мурами міста, на Галицькому передмісті. Я був з того вельми радий, що зараз не міг іти, бо міг вечером остати з батьком і з ненькою і мали ми час натішитися собою й наоповідати собі. Потім із паном Григіром і Марійкою вечерями ми разом, а хоч не було ні меду ні вина, то таки такої веселої вечері, як ця з молочною кашею не памятаю.

З тяжким серцем ішов я на другий день вранці до Бедришків, бо не без страху як привітають мене, коли скажу їм, що Вороба помер. Де сховав мішочок з цією нещасливою пушкою, годі не то знати, але навіть догадуватися. Я застав усіх трьох козаків дома, ждали вже на мене. Мідопак уже дуже непокоївся.

Станув я перед ними наче виновник, хоча чиста була в мене совість. Дуже несміливо розповів я цілу справу, а цю дошку, або Воробине завіщання держав я перед собою, наче Татарин щит, так щоби міг нею заслонитися, колиб Мідопак кинувся на мене зі шаблею. І мало бракувало, щоби так дійсно не було, бо коли старий Бедришко й Семен вислухали мене й мовчали, мабуть думали, що тепер робити, то Мідопак дуже сердито вдарив пястуком об стіл і страшно почав клясти і відгрожуватися.

— Мовчи, ти Мідопак — крикнув на нього старий Бедришко — собачий сину, дурний крикуне, бо ти ніщо не вигавкаєш і не виклинеш, а певно дістанеш по голові! Вже я говорив тобі, що свою часть будеш мати, незносний враже! Я не візьму, Ринґаш не візьме, Семен не візьме, а ти своє візьмеш, а потім задавишся або повісишся, або инша погибель певно буде тобі! Чорт тебе бери, поганче, щоби тебе мої очі не бачили!

Мідопак глипнув дикими очима, але замовк і бормотів лише під перерубаним носом, наче недобрий пес, що хоче кусати, але боїться кия.

— Покажи но цю таблицю — каже до мене Бедришко.

Дав я йому її, поклали на столі й всі три приглядалися пильно.

— А що ти скажеш на це письмо? — питає мене Семен. — Ти знав цього Воробу, бував із ним, розмовляв, то ти краще можеш відгадати його думки, як ми, що на очі не бачили його.

— Що я скажу? — говорю на те. — Я скажу, що Вороба певно хотів дати знаки, по котрих як по слідах, можна потрапити до місця, де сховав або закопав мішок.

— Так воно й буде, — каже Опанас і глядить на дошку, думає.

— А як ти знаєш, дурню, що закопав? — питає мене Мідопак і показує мені зуби наче вовк.

— Бо йдуть знаки, один за одним, а останній знак, то напевно рискаль. Отже я думаю, що закопав.

— А що тут стоїть на самому початку? — питає Семен і кладе палець на ці два дрючки, злучених на горі третім дрючком. — То найважніщий знак, бо то початок усього шукання.

— Ворота є, виразні ворота! — викликнув Мідопак, дуже гордий з цього, що відгадав, чого инші не могли відгадати. — Ворота є, як бик ворота.

— Бик є, — каже Опанас — бо ти бик, але воріт нема.

— А я вам кажу, що то ворота! — викликнув знову Мідопак. — Ходім шукати цих воріт.

Семен зачав дуже сміятися, а Опанас за ним, так що й я не міг здержатися від сміху. Мідопак їв нас очима, як горіхи був би нас згриз, так скреготав зубами, але мовчав. Опанас думав хвильку, а нараз аж підскочив і викликнув:

— А деж я маю очі! Івасю, де тут у вас вішають?

Видивився я на нього счудований, бо відразу не зрозумів.

— Де у вас стоїть шибениця, на котрій міщани вішають злодіїв? Бо тут виразно є шибениця, це що Вороба намалював на самому початку. Два стовпи, які звичайно бувають, а на горі поперечка, на поперечці гак, виразно гак, лише повішеного нема. Ходім, провадь нас зараз! А ти, Мідопак, бігай до Волинця, хай позичить рискаля, щоби не вертати до міста, коли найдемо місце по тих слідах.

Сталося, як старий Бедришко хотів. Всі чотири, з рискалем, пішли ми на місце, де вішали злочинців. Недалеко було нам, бо шибениця стояла зараз за містом. Так якось приключилося, що ніхто не висів. А треба знати, що у Львові, дуже часто карають злочинців смертю, голову стинають, колесом ломлять, палять на горіючім кострі, а вже найчастіще вішають. За звичайне злодійство, коли його хто допуститься вдруге або втретє, то згідно з строгим маґдебурським правом, вже його карають смертю.

— Що там є дальше на цьому завіщанні? — питається мене Опанас, коли ми вже станули під шибеницею.

— Є такий знак, що виглядає як серп — відповідаю і вказую на дошку.

— Коли так, то вже мені проясниюється в голові, що Вороба мав на думці. Бачите цю стерню, тамтуди підемо, бо серп то певно значить поле. А що є за цим серпом?

— Сокира — кажу.

— Вже я тепер дома! — викликнув Опанас. — Той твій Вороба недурний був! Писати не вмів, а таки добре написав. Ось там за полем є ліс — а з чим ідеться до ліса?

— З сокирою! — вирвався тепер Мідопак і дуже вдоволено споглядає на нас, начеб відгадав щось дуже трудного.

— Ось мудрагель! — каже Опанас — як він зараз усе знає! Мідопак тобі отаманом бути! Шкода тебе на простого козака!

(Дальше буде).

ВИСША МАЙБУТНЯ КУЛЬТУРА.

(Зносини з Марсом).

Сила тяготи.

Ґравітація є то сила, що — як ствердив перший І. Нютан кермує всіми рухами небесних тіл. Вона сполучує сонце з планетами, а планети з їх місяцями. Вона задержує предмети на поверхні тіл і не дає їм полетіти в простір вічного холоду (-267 степ.). Ґравітація є то загальна прикмета тіл залежна від їхньої величини й обопільного положення у вселенній. Працю, що її тіло виконує наслідком ґравітації, називають простірня енергія. Колиби далося опанувати ту дивовижну силу та замінити її в инщу, то можнаби якесь тіло зробити безважним (діяборичним). Сила притягання переходилаби коло того тіла, або крізь його, але не впливалаби на нього. Сонце не притягалоби такого тіла, так ,як маґнет не притягає напр. олова або дерева. Таке тіло не булоби притягане також землею ні иншими планетами й моглоби свобідно порушатись в просторі.

Менша і більша вага.

Марсіяне легче могли дослідити силу притягання завдяки особливим умовам життя. А саме сила притягання Марса є майже три рази менша від земної. Наших 1000 кг., важить там лише 376 кг. Чоловікови на Марсі булоби дуже легко порушатися між тим коли Марсіяни тут на палицях мов каліки, або спаралізовані. Друга обставина, що влекшувала досліди є доступність обох бігунів, що вправді покриваються в зимі, досить грубою верствою снігу, але той сніг тає там підчас теплої пори року, що триває 10 земних місяців. На бігунах улаштували Марсіяни великі метеорольоґічні й инщі досвідні стації, незалежні від оборотової сили планети. Досліди не були переривані настанням ночи.

Скорість тяготи.

Марсіяни відкрили, що сила тяготи поширюється в просторі филями, подібно, як світло електрика і тепло, але далеко швидше роблячи в одній секунді 300.000 міліонів Кільометрів. І так дорогу з сонця на землю відбуває та сила в в пів тисячної секунди.

Безважні тіла.

Тіло, що пропускеа крізь себе всі лучі, є прозоре, те, що задержує їх є непрозоре тіло нагрівається тим, що вглитає в себе филі тепла. Так само й тяжкість викликують филі ґравітації, що задержуються в якім небудь тілі.

По довгих дослідах удалося ученим з Марса знайти такий мінерал стелліт, що відповідно оброблений, пропускає крізь себе филі, тяготи і є безважений. Корабель зі стелліту у формі кулі випущений з Марса діставав початкову скорість планети, т. є. 24 км. на секунду, потім мусів використовувати силу притягання сонця і тої планети, на яку хотів керманич дістатися.

Простірний корабель.

По довгих і численних пробах удалося вкінці інжинерам Марса збудувати простірний корабель, поемности 1 міл.кґ., придатний до міжпланетної комунікації. Перші кораблі використовували тільки силу притягання, якої вплив мали довільно реґулювати, але їзда тревала все таки за довго, нераз цілими роками. Удосконалений корабель мав із собою могутні гармати, яких стріли заступали йому разгонову трубу, керму і якор земних кораблев. Як вибухової сили уживано репульзіту, себто стиснегого етеру. Ті напрямні стріли надавали кораблеви безважному страшенну скорість від 30 до 100.000 км. на секунду і ними можна було зміняти напрям корабля, напрям їзди; вкінці гамувати судно.. Корабель у середині був люксусово урядженний, стріли не стрясали пасажирами! Поволока зверху була щільно замкнена. На дорогу брали стиснене повітря і хемічні страви, малої ваги й величезної поживности.

Зверхні стації.

Їзда тими вигіднЗими кораблями стала вигідною, відколи над бігунами у висоті планетної оси (на Марзі 3339 км., над землею 6356 км.) побудовано зверхні стації у формі величезних перстенів, що свобідно висіли понад атмосферою і посувалися рівнобіжно з планетою по її шляху довкола сонця. В низу перстеня була астрономічна обсерваторія і ґалерії для публики, а з верху стоянки і янкорі для простірних кораблів.

Поміж бігуном і зверхною перстеневою стацією вдержували пасажирську комунікацію воздушні транваї, що посувалися в безважнім полі. То „абаричне“ поле витворювали могутні електростації, побудовані на бігунах. Транвай без ваги спершу летів у гору, рушений вистрілом а від половини дороги падав на простір, використовуючи силу, притягання причім пасажири зміняли своє положення обертаючись коміть головою.

Людність Марса.

Марс має три міліярди населення. Подібно, як і землю замешкали його ріжні племена й й народи, що говорять усілякими діялектами, але знають теж літературну урядову й міжнародну мову, спільну для всіх інтелі.

Соціяльна боротьба.

Соціяльна боротьба на Марсі тривала 3.000 літ, а довела до страшної руїни й занепаду культури. До закінчення її причинилися ґеніяльні винаходи: 1. Добуванне поживи без посередництва клітин, прямо хемічним способом з землі, з каміння, воздуху й води. Се повело за собою упадок рільництва, але й без того люди живуть там достатнійше й вигіднійше ніж на землі. У нас селянство є підставою нації, але через надмірну працю не може, як слід просвітитись й не йде в парі з поступом.

2. Що до політичних форм правління, то на Марсі є заступлені всі від найкрайнійших лівих до монархістичних при найбільшім пошановванню індівідуальностей особистих племінних є там високо розвинені громадянські почуття всі держави злучені є в один союз, якого справами кермує вибрана що пять літ Центральна Рада.

Оселі на Марсі.

Життя на Марсі відріжняється богато дечим від земного. Нема там ні міст, ні сел, бо окремі будинки чи хуторі тягнуться один за другим здовж доріг, або й так порозкидано серед парків, садів і лісів. на здовж копалень і берегами каналів простягаються довжезні промислові дороги. Будинки нераз на сто метрів високі обхоплюють луками дорогу. Залізниці мають двоякого роду: санкові і колесові. На санкових шинах вози порушаються на копитицях у котрі є впущені кульки. на шинах є помітно тонка верства води, що зменшує терте і збільшує скорість льокомотив гнану електрикою. Зелізниці на колесах їздять по трох шинах зі скорістю 400 км. на годину. Ае найдивнійщі є гостинниці смугові, що самі порушаються на валках мов трансмісійні поясн, а подорожні, вози з тягарами і візки стоять. Ширина середного гостинця є на 30 м. і тільки-ж мають по обох боках підїздові смуги, широкі на 1 і лів м. Крайні смуги порушаються три метри на секунду і та скорість зібльшується так само з кождою дальшою смугою яких є всіх 20, так, що в середині гостинець посуваєся із скорістю 200 км. на годину. Для особливого руху служать малі моторові возики по части на колесах, по части на копаянцях. — по обох боках промислових шляхів у віддалі яких 100 метрів тягнуться ліси велитенських дерев, що давали Марсіянам пожадану тінь і матеріял до ріжних цілей. На дахах будинків, а ще більше в пустинях були всюди прилади дл язбирання соняшного проміння, що має на Марсі величезну світляну і теплеву енерґію, не розгублюючи її істільки, що на землі, в атмосфері.

Та енерґія соняшна порушає не лише всі фабрики зелізниці й мотори, але є теж головним жерелом добробуту мешканців Марса. Це правдиві діти сонця. Навіть гроші у них виражені в одиницях сонічної сили, відповідно згущеної.

(Конець буде).

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

В недовзі французький банк, котрий дотепер інтересувався промислом в Боснії, буде починав будову великої фабрики в Trbovlji, Словенія? Чи Ви знаєте, що Гелмар турецькі циґаретки суть з чисто турецького тютюну? Звичайні циґаретки мають в собі звичайний дешевий тютюн. Тому Гелмарс є відмінні від решта циґареток мішаного тютюну і пакованих в вязки.

ПРЕДСКАЗАННЯ АСТРОЛЬОҐА.

Що принесе нам 1925 рік.

Астрольоґи — то люди, що вичитують будучність зі звізд. Одном з таких визначних астрольоґів є Німець, мешканець Ґрацу, Карло Франкенбах. Він оголошував свої ворожби, вичитані на звіздах, на минулий рік, і кажуть, що вони сповнилися. Тому то з тим більшим заінтересованням присахуються люди до того, що він каже про новий 1925-ий рік.

Він каже:

Рік 1925-ий то рік підготовки, революційних поривів, потопної, підпольної роботи і всяких жорстокостей. Мало буде таких на землі, що будуть думати про еванґельську любов. А ті, що будуть мати ту любов в своїх серцях, будуть почувати себе дуже самотними поміж тими всіми, що своїми смілими плянами схочуть переміните світ.

Тайна дипльоматія великих держав буде мати багато до роботи. Ворожнеча між Америкою і Японією дійде до найвищої точки, а Анґлія матиме багато клопотів в Індії і Єгипті і вже в лютім може сподіватися заворушень в Ірляндії.

Лютий буде нещасливий і для Франції. Тоді вона увійде в непорозуміння з одною з великих держав (Франкенбах не каже з котрою) а це вплине багато на її політику відносно Росії.

В 1925 році розгориться на піренейськім півострові (Еспанія й Портуґалія) страшна революція. Італії та Румунії грозять часті домашні війни.

Чехи повинні сподіватися якихось клопотів зі своїми фінансами. На Балкані в Сирії (Азія) Альжирі (Африка) та Трансвалі (Африка) розіграються також важні події.

Однакож помимо тих всіх страхіть, заповіджених на рік, що тепер почався — це все тільки підготовка, тільки пригривка до чогось страшніщого. Роком вибуху того всього, що кипітиме в 1925 році, буде рік 1926.